

Соња Атанасијевић

ТЕАТАР НА ПЛАЖИ ЕЛИ

*Ловци смо, ето шта смо, сјално вребамо у
појрази за нечим што недостаје, за неким
делом нашеј живоша који недостаје.*
Грејем Свифт

Ноћно море. Море које дивља под терасом на шестом спрату вашег хотела твом ноћном бићу није непријатељ. Напротив, много ефикасније од таблета – које су остале у фиоци у спаваћој соби, сада удаљеној две хиљаде километара – ослобађа твој разум од мисли које терају сан, али не тако што их хемијски ошамућује и умртвљује, већ тако што их извлачи из твоје главе и вуче у омамљујући вртлог звукова, где остају живе, али отуђене од тебе и неразумљиве, баш како треба, да би уступиле место сну. И док још сасвим малим остатком будне свести подржаваш ову чистку у својој глави, уједно схваташ, јасније него икад, узалудност свих ноћних мисли, како о ономе што је било, тако и о ономе што ће бити, као да то уопште можемо знати, а тек о ономе што је могло бити – чист терор фикције.

Кроз узбуркану мешавину звука ветра и морских таласа које наизглед не покреће иста сила већ звер скривена у води, у зору, ако сан није довољно чврст, чујеш крик свраке као цепање ваздуха, када се чини да је слетела на вашу терасу, а онда исти звук, али пригушен, из даљине, тачније из дубине хука мора, баш као да се заболала у талас и одатле крешти. Затим стиже одговор – ведро, мелодично јављање галеба, ха-хааа, ха-хаа. Као чиста радост. А можда и није баш тако чиста. Шта ако музикални галеб управо кружи над таласом који преврће несрећну свраку и подсмева јој се? У ком сам свету?, питаш се.

Ово острво очигледно има свој тајни ноћни живот, када се одмара од туриста, када у шетње сигурно крећу духови витезова, напуштајући привремено Палату Великог мајстора, али и духови гусара заробљених у лавиринту уских калдрмисаних улица у Линдосу, утиснутих између кућа с мекано налеглим небом на равне кровове, те се чини да снежнобеле грађевине лебде између два бескраја, једног тиркизног, воденог, другог плавог, ваздушног. И сад скупа, ти духови из далеке прошлости плешу на празним плажама уз музику мора. А ту су сигурно и духови морнара из Магеланове експедиције за које сазнајеш са спомен-плоче у боји цимета, на самом рубу острва. Ту где се сместио и ваш хотел. Ту где ветрови са западне стране нагло губе дах, те се море смирује у такорећи геометријски прецизној линији која раздваја валовито Егејско од мирног Средоземног мора, линији разграничења и споразума међу ветровима. Дуваш до ове линије, је л' ти јасно? Даље да ниси нос промолио. Зато што се тамо даље сместила плажа Ели. Њу ми не дирај. То каже топли, благи ветрић, али строг, који чак и кад му дође да се мало разигра по песку плаже Ели, заталаса само сунцобране, евентуално одува и неки шешир с главе, али тај у воду не иде. Вода остаје мирна.

За све то време, док Егејско море дивља, а Средоземно тихује, док сврака сурфује, а галеб се подсмева, ха-хааа, док духови плешу, а благи, али строги ветрић стражари над вашом плажом Ели, твој муж поред тебе спава слатким сном. Њега таласи Егејског мора успавају чим спусти главу на јастук, као велику бебу, тек проходила, уморну од откривања света, као што си и ти уморна од напорног програма који задајете себи као типични туристи – обићи што више, обићи све што вреди за десет дана, ко зна да ли ћете поново доћи на Родос, има још толико добрих места на овој планети, а време ионако лети. *Buvons, chers amis, buvons, le temps qui fuit nous* у *convie*,¹ рекла си му те вечери подижући чашу црвеног вина у лепој башти кафића испод Сахат-куле, омеђеној каменим зидом који вам уз једну пузавицу с ружичастим цветовима обезбеђује лепу позадину за селфи, али и скреће пажњу на црвенило на вашим носевима за које одговорност не преузимају ни Сунце ни Ветар, праве се луди. Дакле, уморна си и ти, али још би да ослушкујеш море, јер то су тренуци када те опија илузија да на свету нема ничег другог осим мора и тебе, и да управо само за твоје уши изводи своју најлепшу композицију, претходно добро учврстивши сан твога мужа. Швалерска посла. Зато не можеш тек тако да му окренеш леђа и заспиш. Уосталом, најљубавније сцене увек су се одвијале под балконима.

У ком сам свету?, питаш се тада, када те у рано јутро птице на трен одвоје од сна, и скоро да си им захвална што те буде, сматраш да имају права на то, јер острво припада више њима него теби, а кад се крици изгубе у даљини, ето поново снажног, али омамљујућег хука таласа који те с лакоћом враћа у сан.

Три голуба на плажи Ели гегају се по врућем песку, попут мале птичје делегације. Проверавају шта раде људски створови поред мора, остављају ли нешто од хране. Један је потпуно бео, други бело-сиви, трећи тамносиви. Повремено застају и кљуцкају по песку. И море је тробојно, тамноплава с нијансом љубичасте почиње од хоризонта до линије где се наставља у тамнотиркизну која постепено прелази у светлозелену, са белом бордуrom од пене. Али сасвим танком бордуrom, јер воду од јаког ветра чува, како рекосмо, онај благи, а строги ветрић.

Да видимо шта раде овде људски створови, како рекоше голубови. Одлажеш књигу у торбу поред лежаљке, мало се придижеш и осматраш. У ушима твог мужа Михајла су слушалице, у рукама мобилни телефон. Касније ћете у воду. Нека сада он пређе још једну своју лекцију грчког, а ти посматрај шта нуди театар на плажи Ели. И неће проћи ни минут-два, већ помишљаш да се људски материјал обликује управо тог часа, као да то нису готови људи са својом прошлошћу и утврђеним животима какве су донели у коферима заједно с неопходним стварима, него се пред твојим очима уобличава свет од универзалне супстанце, али не хаотично, већ промишљено, математичким умом – да ли ти математика пада на памет зато што никада ниси престала да је волиш, ни да жалиш што је ниси изабрала за професију? Да ли се, дакле, ексклузивно за овај дан на плажи Ели узрокује понешто од свега што у људском свету постоји и бива, и пушта у твоје видно поље?

---

¹ „Пијмо, драги пријатељи, пијмо, време које лети нам то поручује” (Молијер).

Ено фриленсера риђе косе, вероватно Скандинавац, у црном шортсу и сребрно-белој мајици, удубљеног у екран лаптопа, тамо у башти кафића, на десетак метара од вас, тај се данас неће окупати. Ено косооке жене која нуди масажу, црнца који продаје накит, жене удубљене у књигу, као ти до малочас, и њеног партнера који испија неку жестину, тај је рано почео, ено мушкарца који размазује средство за сунчање својој жени опруженој на лежаљци, на стомаку, завршио је с ногама, и уместо да се посвети леђима, завлачи прсте под њене гаћице... Ето свих раса, ето и наговештаја доброг секса кад се несташни мушкарац са својом изабраницом врати у хотел. А ено и чудног дебељшкастог типа који већ неко време покушава да уђе у воду која је прилично хладна, тако што умочи једно стопало, и као опечен поскочи, затим умочи друго, па тако наизменично, за њега ћеш ускоро схватити да је малоуман, а ено можда и инцеста пред твојим очима, на неколико метара од твоје лежаљке. Али, о томе касније.

Човек који покушава да уђе у воду је проћелав, маљав, трбушаст, густих обрва, белог неосунчаног тена, карактеристичног за мештане. Сада је у води до средине бутина и нешто мрмља, што личи на некакав преговор с морем, будући да одсечно млати обема рукама горе-доле, као да каже, доста, дај сад топлу воду, дај, море, сад! Или као да се обраћа себи, ајде, запливај, сад, сад! Не иде му. Вода једнако хладна и даље. И, онда, противно очекивању да ће се коначно потопити и окупати, он запуши нос и чучну, вода му прекри теме, нагло се усправи, па љутито окрену маљава леђа хоризонту и изађе из воде. Толико од купања. На песку одмах уз воду чекају његов наранцаста ранац и пар црних папуча. Те ствари га нису изневериле. Вади пешкир из ранца и увија се у њега, намрштеног лица.

Пошто се хлад под вашим сунцобраном прилично скврчио, ево вас у башти ресторана у којој редовно испијате кафу и пиво. Уз кафу увек стигну и кексићи у целофану с мирисом цимета, какве уз исти напитац једу сви Сингерови јунаци. Таман си се удобно завалила у столицу, задовољна новом перспективом за посматрање мора и свега што нуди плажа Ели, када остајеш забезекнута открићем да је ваш конобар заправо човек са плаже који је преговарао с морем око хладне воде. Лице је исто – додуше ниси видела изблиза лице неуспелог купача – али ипак би рекла да је реч о њему. Идентична фигура, маљаве руке, мало сала око струка, јаке обрве, проћелав... И тада се покрену она позната клацкалица могуће-немогуће на којој почива све устројство овог света. Да ли је могуће?, кажеш Михајлу. И опишеш му на брзину човека са плаже чију је тачку пропустио учећи грчки. Немогуће. У ствари, могуће. Можда има две личности, једна која мимо извора опасности било које врсте успешно држи под контролом ону другу која одаје патологију, која се не обазире на то шта ће људи рећи, која прави инциденте, преговара с морем, и ко зна шта још. Постало му је вруће, хтео је да се расхлади, нашао привремену замену у ресторану, и рекао себи, иди да се мало окупаш. Што није испало једноставно. Хладна морска вода изазвала је трауму, ослободила се друштвено непожељна особа, покушала да испеговара с морем колико је могла, и послушавши глас друге особе која се брине о њој, барем се потопила. – Могуће, каже Михајло. – Могуће да је реч о истом човеку. Јуче је, каже, приметно да је конобар мало трапав, имао је проблем да замени боцу с пивом. – Какву боцу?, питаш. – Ону под притиском. – Аха, значи

ту под притиском. – Долазио је неки старији мушкарац, па је он решио проблем, додаје. Ипак, немогуће да је то онај тип с плаже, клацкаш се даље, кришом посматрајући конобара испод наочара за сунце док послужује остале госте. Михајло износи нове аргументе. Из неког разлога допада му се да је у питању исти човек. Када се напуни башта, каже, унервози се и зове некога помоћу микрофона и слушалице којима је конектован с рестораном на другој страни улице. Као робот.

Да ли је реч о човеку са плаже? Ипак немогуће. Можда о браћи близанцима. То већ има смисла. Један ради у кафићу, други, оштећеног психичког или менталног здравља, не ради нигде и повремено смета. И тог дана се појавио са својим наранџастим ранцем код брата који не зна где му је глава од туриста, и овај му одмах одбрусио, иди у море да се мало расхладиш и правац кући! Да, тако већ може, а поготову може ако у причу укључимо богатог ујака, власника ресторана који је у жељи да помогне сестри која је остала удовица с двојицом синова, запослио у сезони једног, оног здравог, и запретио да се онај други у ресторану никако не појављује да му не растерује госте. Тачно тако. Тако је могуће.

Док седите у башти и лагано испијате хладно пиво – с кафом сте већ завршили – пажњу са конобара пребацујеш на средовечног мушкарца седе косе и црвеног лица кога сте већ виђали у истом ресторану. Има лаптоп као и Скандинавац – изгледа да нешто ради – пуши цигарету за цигаретом, испија кафу, узо, пиво... и кашље. Пошто већ знаш да је кашљав, трудиш се да увек седнете што даље од њега. Михајло каже да сигурно нема корону, већ да је реч о пушачком кашљу. Он то зна боље, пушио је деценијама, па и кашљао. Добро да је оставио цигарете, иначе би га сад сигурно терала да се сваки час тестира на ковид. Кашљавом типу звони мобилни телефон, прочишћава грло, и радосно узвикује, где си, куме! Можда најчешће изговарана реченица у Србији у телефонским разговорима, а сада се лансира и са једног грчког острва. Затим се ваш сународник мало закашље, па се извињава. Ево, уживам, каже повративши глас. Наставља се разговор који више није вредан помене, враћаш сву своју пажњу мору и чарима плаже Ели – како леп назив плаже – уживај још мало, кажеш себи, и тада ти до ушију допиру његове речи – јеси видео колика је буткица? Не знаш да ли је буткицу требало написати великим почетним словом. Буткица? Можда нечија трудна жена са неке заједничке фотографије... Јеси видео колика је Буткица. Значи нешто што је било мало, па порасло. Можда и нека девојчица, нечија кћи. И хваташ себе како ти се више допада да је реч о људском бићу него о комаду меса.

А сад инцест. Јесте или није. И поново клацкалица могуће-немогуће.

Стижу на плажу Ели нешто после вас, кратко бирају где ће се сместити, и постављају пешкире на лежальке. Отац и кћер? Вероватно. Недостаје мајка. Можда ће касније доћи. Можда лакира нокте у хотелској соби. Идите ви, доћи ћу ја. Још само на десној нози и готова сам. Ништа од тога. Није се појавила ни тог, ни наредних дана. Девојка има шеснаест, седамнаест година, он око четрдесет. Она скида шортс од тексас платна и мајицу, остајући у дводелном плавом костиму. Одлази до воде, умаче стопало. Лед ледени, каже, враћајући се. Он, заваљен у лежальци којој је претходно подигао део за леђа, са прекрштеним длановима иза потиљка, гледа је осмехнут под тамним наочарима. Како си ми лепа девојка, висока, zgodна, витка!, каже

гласно. Девојка се задовољно смешка. Добро, ово су речи које и нормалан отац може да упути ћерки чије се тело из тинејџерског полако обликује у тело одрасле девојке. Може то бити понос оца. Стасава му кћер у лепу девојку. Момци ће се отимати око ње. Бираћемо, ћеро, до миле воље. Бираћемо. И биће најбоље да то мени препустиш. Међутим, након што јој је уделио комплименте, пратећи је погледом како одваја своју лежальку од његове, извлачећи је на сунце, настаје кратка пауза и онда се чује његов гласни уздах: Ух, ух! Да није било овог уздаха, овај чудни пар не би ни ушао у нашу причу.

Од тог трена покренула се клацкалица могуће-немогуће, пењу се сличице, гласови, детаљи, нијансе на једну страну, и обарају је, могуће, кажеш себи, затим неке друге сличице, гласови, детаљи, нијансе на другу страну, па спуштају њу на песак, кажеш, немогуће, а песак је иначе све врелији, и више не можеш да ходаш боса по плажи Ели, можеш само у јапанкама, тако и до воде, па бућ у море које више није ледено, или се можеш држати свог хлада испод сунцобрана, читати књигу излазећи повремено из те приче и хватајући честице из туђих живота за другу причу. Укрштање. Шта је уосталом стварност било ког дана, него случајно или намерно укрштање толико различитих живота, реалности и привида, могућег и немогућег.

Да кренемо из почетка, кажеш себи. Да ли су уопште отац и кћер, да ли су у било каквом сродству... Тражиш физичке сличности. Судећи по њима, могу и не морају бити. Јесу обоје високи и витки, али црте лица девојке не подсећају нимало на његове. Можда личи на мајку. Или ипак нису у сродству и љубавници су. Можда јој је двадесет, а само изгледа млађе, њему не четрдесет, већ тридесет, а само изгледа старије. Покушаваш да их угураш у прихватљив оквир. Али, подсећање на реченицу – Како си ми лепа девојка! – која ти још одзвања у глави, и која завршава уздахом, муњевито их избацује из тог оквира. Кад протресеш овај низ речи, добије се нешто што је било мало, па порасло, као Буткица, била је беба, девојчица, девојчурак, сад је девојка на плажи Ели.

Напушташ физичке карактеристике и враћаш се клацкалици, и детаљима које ваља ловити и трпати мало на једну, мало на другу страну. Могуће-немогуће. Рука која додаје бочицу млека за сунчање, рука која је прихвата, танки дугачки прсти, нема прстена, рука која додаје љубичасти грозд, рука која га прихвата, на кратко подигнуте наочаре на теме које откривају мушкарчеве очи, пружајући још детаља, можда и најважнијих, међу којима и његов поглед усмерен ка њеном стомаку, можда ка пупку, немогуће је тачно утврдити, сад се чини да је склизнуо на бутине. Остављаш их и одлазиш у воду, по повратку ћеш проћи поред њихових лежальки и ухватити још детаља изблиза. Међутим, њихове лежальке су тада празне, затичеш само два пара папуча на песку, за причу потпуно бескорисних. Дан опет упловљава у спорији, омамљујући ритам, хвата те дремеж. Чујеш како се мушкарац неке обраћа на енглеском. Отвараш очи и затичеш косооку жену која нуди услугу масаже. Стоји поред њихових лежальки и разговара с њим, удобно опруженим, с длановима укрштеним иза потиљка, што му је очигледно омиљена поза. Девојке тренутно нема на плажи. Масерка се удаљава у часу кад девојка излази из воде и радозналих очију, осмехнута, прилази њиховом сунцобрану. – Шта је хтела?, пита,

сагнувши се да узме нешто из торбе. И тада се дешава најважнији тренутак у драми. Још увек погнутих леђа, девојка је сада сасвим близу њега, а њихове главе сместиле су се заједно у најмањи кадар од почетка представе. – Тражила двадесет евра да ме масира, ја јој рекао може, сестро, може, али за десет евра, одговара он кроз широки осмех. Тада схваташ да први пут њихова лица гледаш из профила истовремено и то тако близу једно другом. Идентичних носева, издужених, грбавих, гледају једно у друго и смеју се, некако претерано, мало блентаво, није ти јасно зашто је то толико смешно, и у том часу кристално је јасно да је из мушког носа лево настао женски нос десно. На потпуно исти начин закривљене су усне у осмех откривајући не баш правилан низ зуба и у једној и у другој вилици. Језиво, пролази ти кроз главу. Језиво. Поново чујеш шкрипу клацкалице могуће-немогуће, али је убрзо избацујеш из своје свести. Више не желиш да знаш. Једно је сигурно, јесу отац и кћер.

У лавиринту од путања означених плавим тракама, на аеродрому, где чекате свој ред за пасошку контролу, примећујеш кашљавог човека са плаже Ели. Имао је потиштен израз лица. Помишљаш да се стужио због краја летовања, али Михајло примећује да га мучи кичма, јер се при сваком застајању у колони која споро одмиче савијао преко колена. – Боље би му било да је више пливао него што је онолико пушио, причао с кумом и пио пиво, говориш тихо. – Добро, пиво је у реду, каже Михајло и додаје – Што га не питаш ко је Буткица? На тренутак разматраш понуђену могућност. Врло је привлачна. Ионако се сви досађујете у лавиринту. Шта би тиме добила? Објашњење. Али прича не објашњава. Прича преде. И тече. Па, шта успут ухвати – ухвати. Епизода с кумом и кашљавим човеком завршена је у башти ресторана на плажи Ели.